

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LX, кн. 1, 2016 г.
Кръгла маса *Специализирани видове туризъм – предизвикателства и перспективи*
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LX, book 1, 2016
Round table *Special forms of tourism – challenges and prospects*

**СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ В РАЗВИТИЕТО НА БАЛНЕОТУРИЗМА
В РЕГИОН СМОЛЯН
MODERN ASPECTS OF SPA TOURISM DEVELOPMENT
IN THE REGION OF SMOLYAN**

**Мариана Ламбова
Mariana Lambova**

Пловдивски университет „П. Хилендарски“ – Филиал Смолян
Plovdiv University „P. Hilendarski“ – Smolyan Branch

E-mail: lambova_ussm@abv.bg

Abstract

The report makes a critical analysis of the present incomplete use of the hydromineral resources in the region of Smolyan – Bulgaria. Prospects for the development of spa tourism are discussed in the context of the newly adopted regional strategy for tourism development and the background of the intensification of cross-border partnerships in this business.

The study argues that this part of the Central Rhodopes is a favourable territory for the creation and provision of innovative integrated tourism product, the core of which could form spa treatment, prevention and health tourism, but the neglect of this opportunity and inconsistency on the part of the local authorities put an obstacle to its implementation.

The formulation of the modern aspects in the Rhodope`s spa tourism is bound with the market needs, with the state of the competitive environment and with the overall investment climate in the region.

The deficiency of professional staff in the industry and the impact of unfavourable demographic trends on spa tourism are emphasized.

Key words: hidromineral resources, spa-wellness tourism.

ВЪВЕДЕНИЕ

Централните Родопи са благодатна територия за развитието на комплексен туристически продукт, в основата на който може да стои балнеолечението, на база богатия хидро-минерален потенциал на регион Смолян. При този ресурс в него може да се развива модерен здравен туризъм, да се осъществява многостранна профилактика и и да се предлагат програми за детоксикация за хора, работещи във вредна среда. Находищата на минерални води са с различен физико-химичен състав, даващи възможности както за профилактика, така и за лечение на определени

заболявания. Към настоящия момент тези възможности са частично използвани и до голяма степен потенциалът им за балнеолечение е бил negliжиран, а на перспективите и ефекта от проучването и разработването им се е гледало скептично.

Обект на изследване в настоящия доклад са неоползотворените ресурси за балнеолечение и скритите резерви за създаване на модерен и иновативен туристически продукт в Централната част на Родопите. Целта е да се очертаят съвременните аспекти в развитието на балнеотуризма в регион Смолян.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Балнеопотенциалът на Родопите, и в частност на регион Смолян, представлява интерес от дълги години и става обект на множество научни разработки и изследвания. Според повечето от тях в значителна част от хидрогеоложката територия на региона са налични термоминерални води с различен генезис, количествени и качествени параметри (Georgiev, 1985; Karakolev, 1990; Brambarov, 2001; Lozanov et al., 2001; Nikolova, 2000; и др.).

Според Nikolova (2000) ранжирането на областите в страната по отношение на тези ресурси, посредством броя и относителния дял на находищата, отрежда трето място на Смолянска област в страната след областите Благоевград и Пазарджик (със среден ранг 5,6 единици) и дава възможност за разнопосочно използване на потенциала и го прави сам по себе си уникален (Nikolova, 2000: 236).

За провеждане на изследването е приложена вече апробирана в практиката методика на паспортизация на хидроминералните обекти в изследваната територия и факторен анализ на възможностите за модернизирание и разширяване на туристическото предлагане.

РЕЗУЛТАТИ

В резултат на дългогодишните геоложки проучвания до момента са установени **16** находища на термоминерални води в област Смолян, които могат да бъдат **групирани в 5 локации**:

- ▶ **локация 1: община Девин (6 извора)** – гр. Девин, кв. Настан, с. Беден, с. Михалково;
- ▶ **локация 2: община Златоград (1 извор)** – с. Ерма река;
- ▶ **локация 3: община Баните (1 извор)** – с. Баните;
- ▶ **локация 4: община Смолян (7 извора)** – с. Влахово и др.;
- ▶ **локация 5: община Мадан – (1 извор)** – с. Върбина.

Минералните води в областта са пригодни както за многостранно лечение под различна форма – външно, питейно, инхалационно, иригационно, така и за спортно-профилактично приложение. За съжаление, обаче, към момента те са частично и съвсем слабо усвоени, поради липсата на достатъчно и модерни рехабилитационни бази и центрове, лошо качество на транспортната инфраструктура, липса на инвестиционен интерес и най-вече поради negliжиране на тези дадености от страна на управляващите.

Таблица 1. Минерални води в област Смолян
Table 1. Mineral waters in Smolian area

Находище	Дебит	T °C	Състав	Минерализация	Лечебни качества
Беденски бани, с. Беден, общ. Девин	10,35 л/сек	73,5–76°C	Хидрокарбонатно-сулфатно-натриева	1,7–1,8 г/л	За ставни, гинекологични, кожни заболявания
Девин, гр. Девин	12,93 л/сек	37–45°C	Хидрокарбонатно-сулфатно-натриева	1,8–1,9 г/л	За хронични болести на всички органи и системи
Михалково, с. Михалково, общ. Девин	2,8 л/сек	16–26°C	Най-силно газирана въглекисела вода в страната	1,7–1,8 г/л	За сърдечно-съдови, неврологични, обменни заболявания
Настан-1, кв. Настан, общ. Девин	1,8 л/сек	37°C	Сулфатна, хидрокарбонатно-калиева	1 г/л	За питейно балнеолечение и балнеопродилатика
Настан-2, кв. Настан, общ. Девин	0,014 л/сек	18°C	Сулфатна, хидрокарбонатно-калиева	-	За питейно балнеолечение и балнеопродилатика
Барутен извор, гр. Девин, общ. Девин	0,150 л/сек	16°C	Хидрокарбонатно-натриева	0,2 г/л	За хронични болести на всички органи и системи
Ерморечие, общ. Златоград		80–100°C	Хидрокарбонатно-сулфатно-натриева	Слабо-минерализирана	

Баните, с. Баните, общ. Баните	18 л/сек	35– 43°C	Хидрокарбо- натно- сулфатно- натриева	Слабо- минера- лизи- рана	За ставни, стомашно- чревни и неврологич- ни заболявания
Влахово, с. Влахово, общ. Смолян	5	23– 30°C	Хипо- термални	0,3	Стомашни и кожни заболявания
Върбина, общ. Смолян	40	25°C	Хипо- термални	0,2	Стомашни заболявания

Изброените пропуски в регионалната туристическа и икономическа политика, конфигурират до голяма степен и насоките, в които трябва да се развива балнеотуризмът в бъдеще. Усилията трябва да бъдат насочени в шест основни направления:

Съвременни аспекти

1. Създаване на коренно нова концепция за развитие на балнеотуризма с цел популяризиране на област Смолян на Балканската спа карта.

2. Преодоляване на нагласите към negliжиране на този безценен ресурс – минералните води и поставяне на балнеолечебният туризъм във фокуса на бъдещото туристическо развитие на областта.

Нужно е обединяване на усилията на местната власт, браншови и неправителствени организации около перспективата за представяне и развитие на региона като дестинация за балнео- и климатолечение. В отговор на тази потребност, през февруари 2016 г., в резултат на обсъждания, консултативни съвети и експертни оценки от страна на всички заинтересовани страни като един от основните приоритети на областта през 2016 г. бе определено именно оползотворяването на възможностите за балнеология и разработването на минералните находища в региона. В момента се работи по създаването на стратегия за по-ефективно експлоатиране на находищата на минерални води в областта, които до момента се използват в много малък капацитет, а могат да бъдат използвани за икономическото съживяване на областта.

3. Проучване и разработване на неразработени термоминерални находища в областта.

Само на територията на община Смолян са установени общо 7 извора на минерални води (вкл. два термални), но няма задълбочени проучвания относно техните лечебни свойства – предстои да се разработят. Бъдещето на селищата в близост до изворите, като напр. селата Влахово и Върбина, е свързано с изграждането на пътя Смолян – Средногорци – ГККП „Елидже” и

проучването на находищата на минерална вода. По инициатива на кметовете някои са каптирани, но е необходимо цялостното проучване на изворите, както и проект за тяхното комерсиално използване. Вече са налице и първите бизнес интереси, но няма развитие по тях. В момента се работи по паралелно проектиране за използването на геотермалните води на територията на общините Златоград, Рудозем, Мадан и Неделино съвместно.

Според хипотезите на геолози е възможно залежите от геотермални води в района на Мадан и Рудозем да са свързани с находището на горещи минерални води при с. Ерма река, общ. Златоград. При положителни резултати от предпроектното проучване, тези общини предвиждат да инвестират в бъдеще в проекти за разработване на находищата. Заедно със съчетанието от специализирана болница за рехабилитация в Рудозем, модерни спортни съоръжения, които са изградени в общините, близостта до Република Гърция, наличието на екопътеки и природната красота на Родопите, тези територии с пригранична локализация имат потенциала да се превърнат в притегателна територия за балнеолечение и здравен туризъм.

4. Развитие на трансграничен балнеотуризъм.

През последните 5 години населението от околностите на гр. Златоград все повече „атакува“ минералните бани намиращи се в гръцкото селище Термес, което има общо 65 топли минерални извори. Те са част от значително геотермално находище. Минералните води извира от самата граница между България и Гърция. В наша територия в момента минералната вода изтича в река Върбица. Вече има създаден проект, който се финансира от правителството, тя да се каптира и доведе до центъра на Златоград и да се използва за лечение и отопление на обществени сгради.

За разлика от водата в Златоградско, която все още не е достъпна за потребление, водата от минералните извори на Термес се използва както за обикновени водолечебни процедури, така и за оздравително въздействие върху болести на стомашно-чревния тракт, чернодробни заболявания, заразни болести, ендокринно-обменни заболявания, както и за раздробяването на пикочни камъни и кожни заболявания, посочват специалистите. Към настоящият момент в префектура Ксанти също се разработват проекти за строеж на модерни СПА-центрове в района на минералните находища.

Така очертаните възможности сочат потенциал в най-близко бъдеще държавите от двете страни на границата да интегрират усилията си по отношение на развитие на успешен трансграничен балнеотуризъм чрез обмен на опит, обмен на групи туристи с конкретни лечебни потребности по предварително договаряне и др.

5. Създаване и привличане на кадри за балнеотуризма.

Кадровият проблем в туристическия бранш в региона като цяло рефлектира и върху балнеотуризма, където се усеща сериозен дефицит на подготвени специалисти. Причините за това се коренят не само в демографския недостиг и липса на човешки потенциал, но и в условията на труд и заплащане, които не са достатъчно добри, за да задържат местните

кадри в региона. Мнозинството от рехабилитаторите и здравните специалисти, които са нужни за балнеотуризма и оздравителната дейност, предпочитат за работа района на Черноморието или собствен бизнес. Учебните заведения подготвят кадри за туризма, но не и специалисти с профилирана професионална подготовка само за балнеотуризм. Нужно е на първо време да се привлекат такива кадри от други райони, а в последствие да се създаде и местна квалификационна структура с цел генериране на млади местни кадри и създаване на заетост.

6. Развитие на здравен туризм в неговото социално направление чрез изграждане на рехабилитационни центрове за възрастни хора и междудържавен обмен на пациенти от страните на ЕС.

Основите на това направление вече са поставени и в момента успешно функционират специализираните болници за рехабилитация: „СБР – НК“ – ЕАД, Баните; „СБР – Родопи“, Рудозем; „СБР – Орфей“ ЕООД, Девин. Необходимо е да се организира и договори с браншови партньори от европейските страни редът за реализиране на обмен между тези страни на пациенти и хора от третата възраст. Изключително спешно се налага и модернизирването на останалите бази за балнеотуризм в цялата област, голяма част от които са остарели и силно амортизирани.

ИЗВОДИ

Осъществяването на идеята балнеотуризмът да се постави във фокуса на туристическото развитие на област Смолян и заеме приоритетно място в туристическата му стратегия, ще има подчертан социално-икономически и културен ефект, ще генерира нови приходи и заетост и ще допринесе за постигането на многостранност в развитието на местния туризм. Това ще даде нови шансове за оцеляване на населението в този високопланински район на България.

REFERENCES

- Aleksieva, Y., S. Stamov, 2003. Spetsializirani vidove turizam. Stara Zagora: Kota.*
- Brambarov, I., 2001. Rodopi – rekreatsionna teritoriya. S.: Galik.*
- Georgiev, M., 1985. Fizicheska geografiya na Balgariya. S.: Nauka I izkustvo.*
- Karakolev, D., 1990. Lecheben spravochnik na balgarskite mineralni vodi. S.: Medicina i fizkultura.*
- Lozanov, E., H. Tishkov, D. Terziiska, 2001. Turisticheski resursi v Balgariya. S.: Siela.*
- Nikolova, V., 2000. Mineralnite vodi v Smolyanska oblast – resurs za razvitie na turizma I rekreatsiata. // Chovek, priroda, zdrave. Sbornik ot Mezhdunarodna nauchna konferentsia. T. 1. Smolyan: PU-Filial Smolyan, 234–238.*
- Prirodniyat I ikonomicheskiyat potentsial na planinite v Balgaria, 1989. T. 1. Prirodni resursi. S.: Geografski institut na BAN.*